

Skred- og friluftslivskonferansen på Voss 2019

Author/Presenter Nils Faarlund, tindevegleder, sivilingeniør

Affiliation Stiftelsen Norges Høgfjellsskole

E-mail leug@online.no

Mailing address Faarlundgurua 37, 2848 SKREIA

Hvordan møter vi livsfaren i fri natur?

Om utviklingen av mønstertenkning for omgang med snøskred

av Nils Faarlund, tindevegleder, Stiftelsen NORGES HØGFJELLSSKOLE, Hemsedal

*Ja, vi elsker dette landet
som det stiger frem...*

I naturnære kulturer møtte man livsfaren i natur på Askeladd-vis

Norge – dette langstrakte fjelllandet i nord – er rikt på stigninger. Det brattlendte landet møter oss med et enestående mangfold som er *elsk* verdig. Men *elsk*verdige er dette landskapet ikke alltid. Tvert imot. Ikke sjelden er det livsfarlig. Og en av livsfarene i fri natur blir til med vinter og snø, der landet stiger frem: Snøskredene. *Livsfare* gjorde imidlertid ikke det furete og værbitte landet mindre *elsk* verdig. Fare følger selvfølgelig, som vår selvforklarende språktradisjon minner oss om, med det å *fare*. For den som var fortrolig med naturens farer, var fare ikke farlig:

Fare er ikke farlig – for den som farer varlig!

Med et fedreland som vårt, lærte folket med slekters gang å skape sine liv ved å *føye seg* etter kreftene i naturen. I livets naturnære skole lærte man at den som forsøkte og hamle opp mot steinspranget, vårflommen, stormen på havet eller snøskredet, ikke fortjente hedersbetegnelsen *dristig*. Slikt var rett og slett *dumdristig*. Det var en *skamferd* – jfr uttrykket ”å *skamfare seg*”. *Dristighet* i den naturnære levemåten krevet nemlig ikke bare Per og Pål’s gå-på-iver, men på Askeladd-vis en *mønster*gjenkjennende vurdering av naturkreftene og en *mesterlig* håndtering av situasjonen med *leuge* ferdigheter. Den som *mestrer* er leug – han/hun skaper ved å *føye seg* (Loupedal 1947).

Hvordan møter vi livsfaren i fri natur i sen-moderniteten?

I Norge i dag lever 3 av 4 i byer og tettsteder. Dagens urbaniserte nordmenn er ikke lenger ”edle ville” (jf. J. J. Rousseau, se Faarlund, 2015)) lik 1800-tallets nordmenn som vokste opp i møte med fare i fri natur. I sen-modernitetens samfunn er fare som så mangt annet i livet for det moderne mennesket, redusert til noe fremmed. Fare,

også livsfaren i fri natur, reduseres ofte derfor til det abstrakte begrepet *risiko*. Som skikken er for begreper innenfor den instrumentelle tenkemåte (Østerberg (1999) om naturvitenskapen), er betegnelsene abstraherende og hentet fra fremmed-språket latin. I tråd med denne vår tids gjengse innstilling kan risiko *kontrolleres*, det vil si at vi også forsøker å *kalkulere*:

$$\text{Risiko} = \text{Mulig utfall} \times \text{Sannsynlighet}$$

Ikke rart vi blir fremmedgjort for livsfaren, når et "Mulig utfall" av en hendelse reduseres, slik naturvitenskapen krever det, til det *målbare* – til masser, volumer og hastigheter. Da skal det svært mye til før vi tar inn over oss Alvoret i et "Mulig utfall". Ikke hjelper det mye fra eller til heller om vi i følge reglene for kalkulering av risiko, ganger målstørrelsene for "Mulig utfall" (med abstrakte benevninger) med prosenttall hentet ut av ulykkesstatistikkene.

Jo visst tar nære og kjente på veg, når "u-lykken" (!) er ute. Det vanker krisepsykiatri, levende lys og blomster i fleng. En stakket stund roper vi på mer *kontroll*: Sperring og vakthold, polstring og skjerming. Noen tar også fortsatt til orde for at det gunstigste ville være å *forebygge* skaden (for det er vel å stikke hodet i sanden å bruke betegnelsen *u-lykke*). I det travle modernitetssamfunnet mister vi imidlertid som kjent snart 'fokus' på den enkelte hendelsen. Ute av syne, ute av sinn. Virkeligheten flimrer videre og selv tabloidoppslagene gjør knapt inntrykk på den som ikke var øyenvitne.

Når den naturnære levemåtenes *kjennskap* blir 'gammeldags'

Når fler og fler i Norge i dag mangler det møtet med fri natur som i 'gamledager' hørte hverdagen til, kommer vi ikke langt med tidens instrumentelle tenkemåte, det være seg prosentregning eller De 9 fjellregler (brannsjefen i Oslo konkluderte i 1982 under et seminar NRKH arrangerte om forebyggende arbeid med at informasjonsbrosjyrer (abstraksjoner) angående brann, ikke bare hadde vist seg å være uten virkning, men brannfarlige også...).

Det finnes dem som hevder at vanskelighetene med å nå frem med skadeforebyggende arbeid i sen-modernitetssamfunnet, bunner i en generasjonskonflikt. Etter mitt syn er det en nærsynt og avsporende forklaring enten det gjelder brann eller snøskred (se Aarø *et al.* 1996).

På leting etter svar på hvordan vi kan utvikle vårt skadeforebyggende arbeid for ferdsel i fri natur, vil jeg anbefale å kikke modernitetssosiologene over skulderen. Jeg velger å støtte meg til den internasjonalt påaktede, norske sosiologen Dag Østerberg og hans verk "Det moderne". Østerberg (1999) anlegger et mangfoldig perspektiv for sine studier – kritikere har derfor hevdet at han har favnet vel vidt. Nettopp det vide kultur- og idehistoriske perspektivet utgjør etter mitt syn et solid grunnlag for å klarlegge tre hovedkjennetegn ved vår tids etterhvert globalt utbredte levemåte:

- Den instrumentelle tenkemåte (Østerbergs betegnelse for den naturvitenskapelige tenkemåte)
- Fremskrittsoptimismen (frembrakt av den instrumentelle tenkemåtenes produksjonssuksess)

- Den privatiserte identitet
(et resultat av at fremskrittsoptimismen henviser tradisjon til museet)

Den instrumentelle tenkemåten som etter solid forarbeid av franskmannen Descartes, kom i praktisk bruk fra slutten av 1600-tallet, utløste etterhvert den industrielle revolusjon. Denne nye tenkemåten åpnet for produksjons- og organisasjonsmåter som gjorde at fler og fler fikk del i en 'tilværelsens letthet'. De naturnære kulturenes livserfaring kom til kort i næringslivet, såvel som i økonomisk og politisk tenkning. Deltakerens innforlivede *kjennskap* ble henvist til museum av observatørens avpersonifiserte *kunnskap*. Vi har fått syn for sagn. Francis Bacon var klarsynt da han formulerte betydningen av instrumentell tenkning: Kunnskap *er* makt.

'Grensesprengende' fritidsaktiviteter i natur og skadeforebyggende arbeid

Østerberg, Beck, Giddens og kolleger setter oss på sporet etter hvordan den instrumentelle tenkemåten indirekte påskynder stormløpet mot fri natur gjennom sen-modernitetens tiltakende flimmer av *trender* – et flimmer som oppstår ved at tradisjonsbåren identitet blir dømt ut som 'gammeldags' (Vance Packard (1958) i *De skjulte overtalere: obsolete*). Gammeldagsheten ble effektivt innført på markedet i USA etter at vekstøkonomien ble truet av overproduksjon i 1950-årene. Tingenes betydning ble utvidet fra den nytte de gjorde til den status som knyttet seg til 'nytt-heten'. Etter hvert som det 20. århundre ebbet ut, gikk glansen imidlertid mer og mer ut av det å eie nytt-heter, så lenge de ikke ble brukt aktivt til å vise at du var en 'grensesprenger' eller 'risiko-søker' (Breivik, 2002).

Grensesprengerer forkastet velprøvde tradisjoner etterhvert som de ble tegn på gammeldagshet. Det kjente, det tradisjonsbårne, ble en klamp om foten. Alt som kunne tolkes som en kopi av etablerte kulturmønster, ble forkastet i strevet med en individualisert identitetsutvikling. I Kierkegaard og Sartres tid var det kun en liten elite *eksistensialister* som valgte å kjempe for det *autentiske*. I det globaliserte, nye årtusen styrtes alle og enhver i de urbane ungdomsgruppene ut i 'produksjon' av egen identitet – et kompleks av valg som for de fleste nok blir valg over evne. For dem som velger fri natur som 'arena', betyr det at de brått står overfor livsfaren uten mye mer å hjelpe seg med i vegvalgene enn budskapet fra de skjulte overtalere og nytt-hetene de lanserer i ett kjøp. Blant dem rangerer gjerne de *digitale* hjelpemidlene høyest ettersom det *analoge* helst er inspirert av tradisjonell fortrolighet med fri natur – *kjennskapen* til den natur som får være seg selv/får beholde sine naturlige rytmer.

Enhver som engasjerer seg i skadeforebyggende arbeid i sen-modernitetens samfunn, bør orientere seg i forhold til flere av de drivende kreftene i utviklingen. Overfor utsatte aktører med fritidsaktiviteter i fri natur av høyrisikotypen på programmet er det selvsagt nærliggende å gripe til næringslivets instrumentelle metoder så som 'risiko-håndtering' og 'kvalitetssikring' (Lindø, 1996). Men i forhold til fri natur kommer instrument-basert spesialist-kunnskap stadig til kort (jf f eks værmelding). Den sveitsiske snøforskeren – og alpine klatreren – André Roch (1906 – 2002) etterlater oss følgende testament: "The avalanche does not care you are an expert" (Conger, 2003).

Vi gjør ellers klokt i å merke oss hva den norske filosofen Lars Svendsen (1999) har å si om et annet fenomen i tiden som før også var et elitefenomen. I verket

”Kjedsomhetens filosofi” viser han hvordan *kjedsomhet* nå rammer de brede lag i sen-modernitetens samfunn. I boken ”Absolutt snowboard” med undertittel ”Kampen mot kjedsomheten” viser Olav Christensen (2001) hvordan ”Totten happy Campers” strever med fenomenet (en spennende beretning bygget på et doktorarbeid i etnologi om pionerer på fjøl som slo seg til ved skisenteret i Hemsedal tidlig på 1990-tallet).

Enhver som med Røde Kors bevegelsens språkbruk, *bryr seg* med at stadig flere utendørs fritidsaktiviteter blir ’grensesprengende’, bør ta inn over seg at tradisjonell folkeopplysning hverken er hensiktsmessig eller tilstrekkelig overfor den som kjeder seg eller fristes av kommersielle krefter til ”å vise seg” i identitetsbyggende hensikt. Vi har med sterke, drivende krefter å gjøre som alt etter urbaniseringen hos de ulike aktivitetsgrupperingene, gjør seg mer eller mindre gjeldene i sen-moderniteten:

- De kommersielle interessene (ved ”de skjulte overtalere”)
- Den egenproduserte identiteten (grensesprengende aktiviteter)
- Kampen mot kjedsomheten (aktivitet som (til)flukt)

Fare er ikke farlig for den som farer varlig – den alpine tradisjonen

Enhver som vil forholde seg til snøskredfare i fri natur, kan ut fra fjellredningstjenestens statistikk (IKAR – Den internasjonale Fjellredningskommisjonen) over flere ti-år finne dokumentasjon for at vi har med *livsfare* å gjøre – i 2000 påviste Frank Tschirky *et al.* at en av to av dem som kom under snøen omkom, selv om elektronisk SM-utstyr allerede var i utbredt bruk i Sveits på den tiden.

I tradisjonen for tindenes friluftsliv som vi kan spore tilbake til midten av 1800-tallet, søkte man fjellnaturens storhet. Mens vi i sen-moderniteten har med en individualisert og grensesprengende identitetsmarkering å gjøre, inspirerte den romantiske kulturepokens kunstnere og filosofer til et ”liv blant tinderne”, der idealet var fjellbygdens ’edle ville’ og det ’sublime’ fjelllandskapet (jf J. J. Rousseau, se Faarlund, 2015)). Til denne tradisjonsbårne identiteten hørte selvsagt *å fare varlig* i omgangen med livsfaren som åpenbart var tilstede – se ”The Playground of Europe (L. Stephen 1935). Omsatt til Alpine Club-kretsens pragmatiske engelsk, var mottoet for verdens første friluftslivssammenslutning: ”The leader does not fall!”

Da en grensesprenger i norsk klatring, Hans Christian Doseth, i et intervju i det engelske magasinet ”Mountain” (Durkan, 2002) ble spurt om hvor den norske ”klatrescenen” sto i 1981, svarte han ”...majoriteten av klatrerne i Norge er fortsatt ”turklatrere” som ser på klatringen som en naturlig del av en fjelltur, og har *naturopplevelsen* som det viktigste element, i motsetning til den mindre andelen *aktive og dedikerte klippeturnere*” (min uthevelse).

Etterhvert som skiene kom i bruk i alpint lende, ga det seg selv at man også i denne formen for *Hochtourismus* (den tyskspråklige benevnelsen for tindefriluftslivet – en *Tour-ist* – var en som ’dro rundt’ til/i storslagen natur) med respekt for livsfaren, i første rekke de dramatiske snøskredene. Fordi skred på den tid var bokstavelig talt gåtefulle, valgte man å *unngå* dette livstruende faremomentet. I praksis forebygget man livsfaren ved å avvente sikre snøforhold. Det vil si at man ventet til etter

førefallet utpå vårvinteren. Selv gjorde jeg mine første, alpine skiturer på *Fruehjahrsfirn* (nattekald, storkornet snø om våren) i Dolomittene i 1959 med utforrenn som inspirerte til å dra til Alpene i årevis – til jeg mot slutten av 1960-årene fant ut at hjemme var best med blåne bak blåne uten et skispor (Faarlund 2002).

Etterhvert som 1960-årene gikk sin gang, oppsto det for meg to sterke tilskyndelser til å utrede det som i 1970-årene, takket være tindeveglederen Walter Kellermann (1983), i Alpene ble kjent som "Die Norwegermethode" (Faarlund 1973). Først dukket spørsmålet opp om det var nødvendig å vente til førefallet (som jo inntretr mye senere i Norge enn i Alpene) for å unngå skredfaren her hjemme. Etter at jeg forlot det biokjemiske laboratoriet i 1967 og ble tindevegleder på heltid med kurs i vinterfjellet fra tidlig i januar, trengte høg fjellsskolen et arbeidsmønster for vegvalg i forhold til skredfarlig lende som var forenlig med vår natuverdfilosofi og *ferd etter evne*-normen (Faarlund 1999).

Med bakgrunn i studier av høg fjellets språk, tysk, og tindefriluftslivet i Alpene i det akademiske året 1958 – 59 ble "Den norske metode" til på grunnlag av tidens alpine erfaringstilfang og snøforskernes kunnskapsbasis. I ettertid er det nærliggende å se på dette arbeidsmønsteret som en radikal "reduksjonsmetode" (Munter, 1997).

"Den norske metode" og *Våkne Vegvalg!*

Mottoet for "Den norske metode" er *Våkne Vegvalg!* og baserte seg på:

- Snøkjennskap (snøprofil/spadeprøve) til bestemmelse av i hvilke hengretninger det fantes flaksnø (lagdelt, finkornet snø i le)
- Å unngå lesider med steilhet over 30 grader i mulige glidflater (25 – 30 grader i overflaten) og høydeforskjeller over 5 m
- Å vente til etter førefallet, eller utnytte at fjell ikke bare består av lesider, dersom du ville kjøre brattere enn 25 – 30 grader før førefallet
- Øvelser i kameratredning med søkestang og spade (SM-utstyret ble ut fra *ferd etter evne*-normen ikke anbefalt til friluftslivsbruk)

Det hører med til historien at "Den norske metode" (Coléou *et al.* 2002) også omfattet en "alpin" versjon, der "spadeprøven" i det tidens snøkunnskap betegnet som "representative" heng, ble brukt til å vurdere passering av skredfarlig område. Walter Kellermann (1983) gjorde til og med denne versjonen målbar ved hjelp av en spesialkonstruert snøspade med fjærvekt. Forøvrig var det denne overgangen fra mønstergjenkjenning til instrumentell arbeidsmåte som brakte "Die Norwegermethode" i vanry i Alpene på begynnelsen av 1980-årene etter at Conway og Abrahamson (1984) hadde dokumentert at flaksnø ikke hadde noen "homogen" forankring, slik autoritative forskere (EISLF) på den tid la til grunn.

"Ulykkespåskan" 1967, da 16 nordmenn mistet livet i fjellet, utløste en bred satsing på skadeforebyggende arbeid i vinterfjellet i Norge. Ettersom høg fjellsskolen var det eneste heltidsarbeidende miljøet i Norge med høg fjellets friluftsliv som hovedarbeidsfelt på den tid, fikk "Den norske metode" stor utbredelse i løpet av 1970 og –80-årene. Statistikken over nordmenn på skitur i skog og fjell som har omkommet

i snøskred siden 1975 (jfr. Norges Røde Kors rapporter til Skredkommisjonen i IKAR etter medlemskap i 1974) viser at antall skredofre gikk ned fra 3 i året den første 10-års perioden til 2 i den påfølgende. For den perioden som utløp i 2004, endte det *ett* skredoffer i året for.

Den statistikken som det her refereres til, omfatter ikke barn som leker eller 'brattkjøring'. Nettopp i forhold til brattkjøring utenfor preparerte nedfarter ved norske skiheisanlegg, merket miljø som engasjerte seg i skadeforebyggende arbeid i Norge, med bekymring at den utviklingen vi hadde fulgt i snart to ti-år i Alpene, nådde vårt land for fullt utover på 1990-tallet. Den nye, aggressive kjørestilen kom altså ikke som noen overraskelse. Etterhvert som investeringene i skianlegg økte og antallet konkurrenter i bransjen steg, ble skisesongen strukket til både desember og november. Når stadig nye, tilrettelagte nedfarter henviser brattkjørere med høyt oppdrevet skiferdighet fra (kjedelige) preparerte nedfarter til stadig mer skredutsatt lende, og sesongen åpnes tidlig på førjulsvinteren, er det slett ikke merkelig at 'grensesprengerne' løsner skred.

Naturen blir aldri 'gammeldags' – det må finnes en både-og-løsning!

Hodebryet for oss i Norge med vår særmerkede friluftslivstradisjon besto i å finne former for skadeforebyggende arbeid som var virksomme overfor brattkjørerne, samtidig som vi holdt i hevd vår kultur for vegledning i vinterens friluftsliv. Vår norske friluftslivstradisjon er uten sidestykke i verden – tilsynelatende er dette en urimelig, patriotisk oppfatning – men ikke desto mindre er påstanden etterrettelig på grunn av vårt nasjonale gjennombrudd som "edle ville" i andre halvdel av 1800-tallet (Faarlund, 1985). Det er selvsagt fort gjort å avfeie en slik tradisjon som 'gammeldags'. I det minste to forhold taler mot en slik overilet handling:

- Naturen blir aldri 'gammeldags'!
- I Norge har vi en levende friluftslivstradisjon*

*) I Norge er vi ikke bare alene om å frembringe Stortingsmeldinger (les regjeringspolitikken) for vårt friluftsliv, men også om en bred oppslutning om *verdier* så som den frie naturens storhet/mystikk, ro/stillhet og menneskeverd/ferd etter evne – jf. FRIFO/Miljø(vern)departementets spørreundersøkelser i perioden 1993 til 2015 (Vaagbø, 1993).

Heller enn å oppgi vår tradisjonsbundne egenart og modernisere våre vaner for ferdsel i fri natur i 'fritiden', gjaldt det å lete etter både-og-løsninger. I forhold til brattkjørerkulturen(e) kunne vi en stund stå på skuldrene av foregangsmenn som Werner Munter (se "Neue Lawinenkunde", 1991) som utviklet tanke- og handlingsmønster som var i overensstemmelse med vår naturkjennskapstenkning. At Munter var mønster-tenker, kan riktig nok bli oversett, fordi han senere imøtekom den travle, urbane fritidsbrukeren av natur med en 'probabilistisk' modell som han med rette kalte "reduksjonsmetoden". Denne modellen fikk han etter eget utsagn frem til etter mønster fra politiets *Rasterfahndung*, den enestående, sveitsiske dokumentasjon av skredulykker siden 1936 og det gjennomarbeidede og heldekkende, femtrinns skredvarslingssystemet i hjemlandet (Munter, 1997).

Werner Munter fremsto allerede tidlig på 1980-tallet med krav om at de europeiske snøforskerne måtte revidere sin oppfatning av at snøen var 'homogen' og lot seg måle og beregne med 100% sikkerhet. Det skulle ta mer enn et tiår før han fikk gjennomslag i offentligheten for at snø er 'heterogen', og at snøskred derfor ikke lar seg *time*. Det var vi to om (Faarlund, 1991).

Under et dagsseminar for Det internasjonale Forbundet for profesjonelle Tindevegledere (IVBV) i Zermatt 1990 gjorde Werner Munter rede for sitt kvantesprang i tenkemåte fra mønstertenkning til regeltenkning. Da jeg innvendte at hans nye modell abstraherte bort snøen og dermed den massen som gjør snøskred livsfarlig, svarte han at reduksjonsmetoden var tilpasset de mange som er fremmede for naturen og snøen. I samme åndedrag betegnet han "Den norske metode" som *eine sinnliche Methode* – en metode som utvikler *mønsterfortrolighet* gjennom at man gjør seg kjent med snøen. Det var jo også en form for radikal 'reduksjonsmetode'. Så lenge vi ikke hadde noe landsomfattende skredvarslingssystem etter den internasjonale femtrinnskalaen og selv i dag mangler en databank som beskriver et tilstrekkelig antall skredulykker her til lands, slik sveitserne har, var det uholdbart å kopiere Munter i Norge.

Dialogen om *Våkne Vegvalg* i forebyggende arbeid for snøskred

Ut fra den ugjendrivelige erkjennelse at snøskred er *livsfarlig* og ikke lar seg *kontrollere* uten eventuelt å ty til sprengstoff, foreslo jeg i 2002 en 'flerkulturell' omgang med snøskred i Norge som kunne samle oss i det skadeforebyggende arbeidet under mottoet:

Våkne Vegvalg!

Bestemmer vi oss for å *unngå* skredfarlig lende, eller å kjøre der vi kan *utløse* skred/bli innhentet av skredmasser? Dialogen med brattkjørergrupperinger om skadeforebyggende arbeid var anstrengt det første tiåret eller to. I 2019 kan vi slå fast at denne prosessen har vært vellykket i Norge. Filosofen Hans Skjervheims *overtydning*, ikke *fordømmelse* eller *overtaling*, virket i praksis. Det har ikke minst NVE-prosjektet www.varsom.no bidratt til og skredkonferansene siden 1994 vært et dialogforum for.

En lite påaktet mulighet i det skadeforebyggende arbeidet for snøskred er å satse på samarbeid med *tilbyderne av tjenester* for brattkjøring. De snakker og forstår alle samme språk: Lønnsomhet. Ved å bistå tjenestetilbyderne i å bli klar over hvordan ulike tilrettelegnings- og markedsføringstiltak pirrer skikjørere som er motivert av identitetsdannende og/eller kjedsomhetsdøyvende aktiviteter til å sette livet på spill, kan vi åpne for skadeforebygging på en direkte og virksom måte. Vi snakker her om tre hovedkategorier av tjenestetilbydere:

- Heis- og nedfarttilbydere
- Tilbydere av skiutstyr for brattkjøring
- Medier som profilerer brattkjøring

Et eksempel på tilnærmingen til tilbydersiden var SISA-prosjektet ved Hemsedal skisenter som kom i gang i 1999. Basis for **SIkkerhet i SkiAnlegg** var at brukerne ble tilbudt sikre nedfarter i preparerte og merkede nedfarter. Over tavler med daglig rapportering om flaksnø-situasjonen og været ble gjestene orientert om situasjonen.

De som valgte skredutsatte nedfarter, ble ansvarliggjort for egne vegvalg, samtidig som skianlegget tilbød skipatroljens medlemmer som samtalepartnere om forebyggende tiltak. SISA-prosjektet åpnet for *Våkne Vegvalg* ut fra mønsterbasert vurdering fremfor kontroll og forbud. Gjestene kunne få orientering gjennom en illustrert brosjyre (gratis) eller delta i skredkurs (Faarlund 2001). Tilbakemeldingene var gode, men eierselskapet kuttet senere utgifter ved å redusere skianleggets tjenester til å opplyse om farepotensialet etter den internasjonale skalaen.

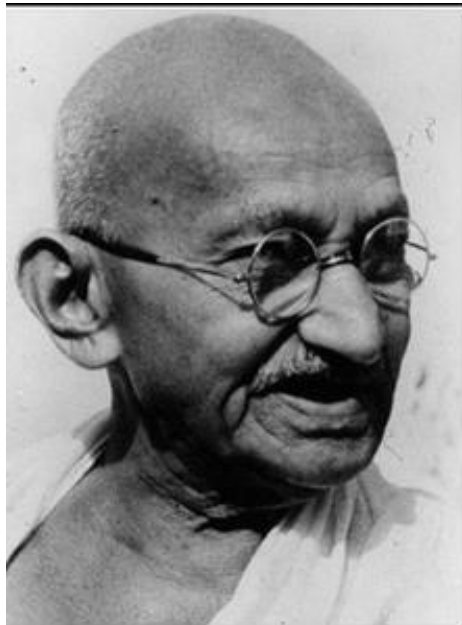
Om det gode møtet med livsfaren i snødekket, fri natur – på Askeladd-vis

Skredkonferansen i Trondheim 2015 ble den endelige avskjeden med regeltenkningen i norske fagmiljø og frivillige organisasjoner. Det vil også si at det skadeforebyggende arbeidet ikke lenger kan basere seg på algoritmer uten at man er innforstått med at det innebærer en feilmargin. Ulempen er at denne marginen bygger på data for steilhet og annen abstrakt representasjon av virkeligheten. Det blir en utfordring for 'den menneskelige faktor' som det heter i den instrumentelle tenkemåte (Østerberg, 1999, McCammon, 2004) og fremmedgjør oss for livsfaren i fri natur.

Når vi legger mønstergjennkjennede tenkning til grunn, bygger vi på det skjønn som evolusjonen har gitt oss i arv, og som støtter seg til det mangfold av erfaring som vi gjennom aktiv bruk har satt sammen til et mønster. Vårt erfaringsmønster er virkelighetsnært og handlingsorientert og bundet til vår verdiorientering som overvåker og virker som kjøl og ror for våre valg. Når vi øver inn *ferd etter evne*-valg mens vi samler erfaring, former vi over tid våre vaner. Det er bare gode vaner som holder stand mot dumdristigheten og knefallet for dopaminrusen.

I møte med land som stiger frem, mister ikke "Den norske metode" sin aktualitet i det nye årtusen. *Snøkjennskapen* (herunder sammenhengen med vær og lende) hjelper dem som søker naturopplevelsen til *Våkne vegvalg*: gå-rundt veg-valget eller vegvalg med sikkerhetsmargin i skredutsatt lende (aktuell referanser er "Die Tiroler Deklaration" og tindefriluftslivets "immanente verdier" (Renzler 2002/Stoechr 2002).

Bla om – bildet av Gandhi skal fjernes!

Carefully watch your thoughts, for they become your words. Manage and watch your words, for they will become your actions. Consider and judge your actions, for they have become your habits. Acknowledge and watch your habits, for they shall become your values. Understand and embrace your values, for they become your destiny.

— Mahatma Gandhi —

AZ QUOTES

F-a-a-a-r V-e-l!

Litteratur

- Breivik, G. (2002): Risikoadferd og jakten på spenning *i*
Thelle, D. S. (red.): På den usikre siden. Cappelen, Oslo
- Christensen, O. (2001): Absolutt Snowboard – Kampen mot kjedsomheten.
Gyldendal, Oslo
- Coléau, C., Bolognesi, R., Brueggemann, O., Rey, C., Schweizer, J., og
Zuanon, J. P. (2002): Les tests de stabilité du manteau
neigeux *i* Neige et Avalanche (ANENA), nr 99/septembre
- Conger, S. (2003): Andre Roch – A Lifetime of Contributions *i* Avalanche Review,
June
- Conway, H. og Abrahamson, J. (1984): Snow Stability Index *i*
J. Glaciol. 33, nr 106
- Durkan, D. (2002): Norway today – en samtale med Hans Christian Doseth
i KRIMP nr. 3 (opprinnelig *i* Mountain 82, 1981)
- Engler, M. (2001): Die weisse Gefahr – Schnee und Lawinen. Verlag
Martin Engler, Sulzberg
- Faarlund, N. (red.) (1973): Snøskred. Norges Røde Kors, Oslo (og NRKH (1992):
Snø, snøskred og redningstjeneste. NRKH, Oslo)
- Faarlund, N. (1985): Askeladden *i* Ydegaard, T. (red) (1987): Om å gripe fjellet
og bli grepet av fjellet. Nordisk Forum for Vejledning *i*
Natur- og Friluftsliv. Aabenraa 1995, 2. utg.
- Faarlund, N (1991): Lawinenforschung und Vorbeugung von touristischen
Lawinenunfällen – Theoretiker und Praktiker sollten eine
neuartige Zusammenarbeit entwickeln *i* CISA/IKAR (red.):
Symposium de Chamonix, Chamonix
- Faarlund, N. (1999): Friluftslivets *naturmøte* som veg til et liv *i* lage *i*
mestre fjellet 44:21-26
- Faarlund, N. (2001): Skred – *Våkne Vegvalg!* Hemsedal skisenter, Hemsedal
- Faarlund, N. (2002): Lawinengefahr! *i* Landrø (2002)
- Faarlund, N. (2015): FRILUFTSLIV – En dannelsesreise, Ljø forlag, Oslo
- Kellermann, W. (1983): Die Norwegermethode *i* Alpinlehrplan 9: Wetter – Lawinen.
BLV Verlag, Muenchen

- Larcher, M. (2001): Stop or Go i *Berg&Steigen* 4:42-45
- Loupedalen, T. (1947): Morgedal - Skisportens vogge. Aschehoug, Oslo
- Landrø, M. (2002): Skredfare. Feature forlaget, Bergen
- Lindø, P. H. (1996): Kvalitetssikring og internkontroll. Gyldendal/ad Notam, Oslo
- McCammon, I. (2004): Heuristic Traps in Recreational Avalanche Accidents: Evidence and Implications i *Avalanche News*, No. 68, Spring 2004
- Munter, W. (1991): Neue Lawinenkunde – ein Leitfaden für die Praxis. Verlag des Schweizer Alpen-Club, Bern
- Munter, W. (1997): 3 x 3 Lawinen. Entscheidungen in kritischen Situationen. Pohl und Schellhammer, Garmisch Partenkirchen
- Packard, V. (1958): The hidden Persuaders. Pocket Books, N. Y.
- Renzler, R. (2002) Grenzen des Egoismus am Berg i *Stoehr* (2002):40
- Rubenson, C. W. (1914): Vor sport i Norsk Tindeklub (red): Norsk Fjellsport 1914. Grøndahl, Oslo
- Stephen, L. (1936): The Playground of Europe. Blackwell, Oxford (1. utg. 1894)
- Stoehr, R. (2002): Brauchen Berge Bischoefe/Die Tiroler Deklaration – Ethikpapier fuer Kletterer und Bergsteiger i *klettern* Dezember 2002/Januar 2003:40-43
- Svendsen, L. F. H. (1999): Kjedsomhetens filosof. Universitetsforlaget, Oslo
- Tremper, B. (2001): Staying Alive in Avalanche Terrain. The Mountaineers, Seattle
- Tschirky, F., Brabec, B. og Kern, M. (2000): Lawinenunfaelle in den schweizer Alpen (1937 – 99). Eidg. Institut fuer Schnee und Lawinenforschung, Davos. Presentert for IKARs delegatforsamling – Skredkommisjonen 2000
- Vaagbø, O. (1993): De forskjellige naturbrukeres verdipreferanser i *FRIFO* (red): Frisk i Friluft, FRIFO, Oslo
- Østerberg, D. (1999): Det moderne. Gyldendal, Oslo
- Aarø, L. E. (1993): Kva påverkar folks åtferd i *FRIFO* (red): Frisk i friluft. FRIFO, Oslo